

משנה שביעית פרק ד

Mishnah Shevi'it, chapter 4

(1) At first, it was the practice to allow a man to gather wood, stones and herbs; that is, [only] large ones from his field [by selecting only the largest, he makes obvious his intention to use them only for building purposes, thus there is no fear that it appears as though he is clearing his field; therefore, he gathers the large pieces]

א בראשונה היו אומרים, מלקט אדם עצים ואבנים ועשבים מתוך שלו, כדרך שהוא מלקט מתוך של חברו, את הגס הגס. משרבו עוברי עברה, התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה, וזה מלקט מתוך של זה, שלא בטובה, ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות: ב שדה שנתקוצה, תזרע במוצאי שביעית. שנטיה או שנטירה, לא תזרע

in the same way as he was allowed to gather from the field of his friend [even the small pieces of wood or stones, since no one is suspected of clearing a field not his own]. When the transgressors multiplied [who collected on their own fields, both large and small, while pretending to collect large stones, the Sages completely forbade collecting on one's own field and], instituted that one may collect [only] from another's field, provided that he receives no favor [for doing so, i.e., that the owner of the field does not even thank him and], it goes without saying, that no stipulation could be made for receiving food [in return for his work].

(2) A field from which thorns had been cleared [during *shemittah*, though this is forbidden no penalty is imposed and it] may be sown in the eighth year; but if [it was a time that they were under the threat of capital punishment for non-payment of taxes, the Sages permitted plowing and planting in order to pay taxes to the ruling power, however, if] it [the field] had been plowed thoroughly [i.e., twice, which is beyond that which is required to produce a sufficient crop to pay the taxes], or it had been enclosed [so that cattle had been allowed to manure the

רבנו עובדיה מברטנורא

א בראשונה. כדרך שהוא מלקט מחבירו את הגס הגס. הכי מפרשא מתניתין בירושלמי, בראשונה היו אומרים מלקט אדם בתוך שלו את הגס הגס כדרך שמלקט בשל חברו בין גסין בין דקין, ואע"ג דעצים ועשבים כשמלקטים אותן מתוך השדה מתקן השדה לזריעה, כשמלקט הגס כלומר העצים ועשבים הגסים ומניח את הדקים, תלינן דצריך לעצים הוא, ולא לתקן את הקרקע קעביד כדרך דתלינן במלקט בשדה חברו בין דקין בין גסין, דלא עביד אינש לתקן שדה חברו ומידע ידיע דלעצים הוא צריך: משרבו עוברי עבירה. שהיו מלקטין בשדותיהן בין דקים בין גסים והן אומרים בגסים לקטנו: שלא בטובה. שאין חברו מחזיק לו טובה, דהשתא ודאי לא אתא למלקט הדקין, כיון שאין חברו מחזיק לו טובה על זה: ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. שיאמר לו לקוט משדי היום ואתן לך מזונותיך, דפשיטא דאסור: ב שנתקוצה. שניטלו קוציה בשביעית:

field, a penalty is imposed and], it may not be sown in the eighth year. If a field had been improved upon in the seventh year, the School of Shammai say: Its fruits may not be eaten [by anyone], but the School of Hillel say: They may be eaten [this was before the Rabbinical ban of eating *shemittah* produce even if they grew on their own (see further 9:1)]. The School of Shammai say: One may not eat fruits of the *shemittah* year and be thankful [for them, since in reality, they do not belong to the owner of the field], but the School of Hillel say: They may be eaten, whether or not he is thankful. Rabbi Yehudah says: The statements are reversed [i.e., it is the School of Shammai which state that it is permitted]; for this is one of the [unusual] instances where the School of Shammai are more lenient and the School of Hillel, more stringent (see Eiduyot 5:1).

(3) Newly-plowed fields may be rented from gentiles in the seventh year [to be sown during the eighth year, even though he thereby encourages the gentile to plow his field during *shemittah*], but not from Jews; gentiles may be encouraged [by extending one's best wishes to him for success] during the seventh year, but not Jews. In the interests of peaceful relationships, greetings [of “*Shalom*”] may be exchanged with them [even if they are idolaters and even on their religious holiday, though “*Shalom*” is occasionally used as a Name of God (Bartenurah Gittin 5:9)].

רבנו עובדיה מברטנורא

שנטייבה. שנחרשה היטב, שכל העולם חורשים פעם אחת והוא חרש שתי פעמים, ומתניתין איירי בשעת הסכנה שהיתה המלכות אונסים על המס המוטל על הקרקעות והתירו לחרוש בשביעית כדי ליתן המס הקצוב מתבואתה למלך, ואם חרש שתי פעמים קנסוהו רבנן דחרישה אחת התירו ולא שתי חרישות: **או שנדיירה.** שעשו ממנה דיר לבהמות שעשה בה סהר, כדאמרינן בפרקין דלעיל, ולא עשה ממנו אשפות אלא הניחו כדי לזבל בו השדה: **לא תזרע במוצאי שביעית.** דקנסינן ליה בהני יותר מבנתקוצה: **בטובה,** אסור, דאין מחזיקין טובה לבעלים דרחמנא אפקינהו: **חלוף הדברים.** דבית שמאי לקולא. ואין הלכה כר' יהודה: **ג חוכרין נירין.** יכול ישראל לקבל עליו בכך וכך כורים לשנה שדה הנכרי שחרשה בשביעית לזרעה למוצאי שביעית ואף על פי שגורם לנכרי לחרוש בשביעית. נירין לשון נירו לכב ניר (ירמיה ד): **ומחזיקים ידי נכרי.** אם מצאו חורש יכול לומר

במוצאי שביעית. שדה שנטייבה, בית שמאי אומרים, אין אוכלין פרותיה בשביעית. ובית הלל אומרים, אוכלין. בית שמאי אומרים, אין אוכלין פרות שביעית בטובה. ובית הלל אומרים, אוכלין בטובה ושלא בטובה. רבי יהודה אומר, חלוף הדברים, זו מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל: **ג חוכרין נירין מן הנכרים בשביעית,** אבל לא מ'ישראל. ומחזיקין ידי נכרים בשביעית, אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן, מפני דרכי שלום:

(4) If one thins out his olive trees [in the seventh year, not because he wants to benefit their growth, but because he needs the wood (see Tosfot Yom Tov)] — the School of Shammai say: He may [not completely uproot them since this would have the appearance of working the ground; rather, he may] only raze them to the ground; but the School of Hillel say: He may completely uproot. They, [the School of Hillel] however, agree that if one clears [an area of] his field, he may only raze it to the ground [and not dig out the roots, since this indeed appears as if he is preparing his field for sowing]. What is considered thinning [where the School of Hillel permit completely uprooting]? One or two [trees]. [And what is considered] clearing? Three trees which are close to one another. In regard to what was this said? Regarding his own property, but regarding the property of another, even if he clears [three trees next to each other] he may uproot [them, since it is obvious that he needs them for wood].

(5) If one splits [slats of wood from] a [growing] olive tree, he may not cover [the gash] with earth [since this not only protects the tree, but also stimulates growth], but he may cover it with stones or straw [to protect it from drying out]. [So, too,] if one cuts beams from a sycamore tree, he must not cover [the incision] with earth, but he may cover it with stones or straw. One may not cut down a virgin sycamore in the seventh year [a practice which encourages the growth of branches to be used as beams], since this is actual [agricultural] labor. Rabbi Yehudah says: If [cut down] in the usual manner [i.e., below ten

רבנו עובדיה מברטנורא

לו יישר כחך וכיוצא בזה: ושואלים בשלומן. ואפילו ביום הגם: ד המדל בזיתים. כשהזיתים מקורבים זה לזה יותר מדאי נוטל אחד ומניח שנים, או נוטל שנים ומניח אחד, כדי שיגדל ויתעבה. מדל לשון שלפה והסרה, ויש מפרשים לשון דלדול ודלות שמדלדל שדהו מן הזיתים: יגום. גומם ומקצץ האילן ומשאיר השורש בארץ ולא ישרש לגמרי שלא יראה כעובד את האדמה: ומודים במחליק. כגון אם נוטל שלשה זיתים זה בצד זה שמחליק פני הקרקע יותר מדאי, יאמרו לעבודת קרקע הוא מתכוין ואסור: מתוך של חבירו אף המחליק ישרש. דלא עביד איניש שיתקן קרקע חבירו וידוע דלעצים הוא מכוי: ה לא יחפה. הביקוע בעפר שהרי הוא מתקן בכך, שהעפר נעשה טיט ומשביח האילן: באבנים ובקש. דהוי כמושיב שומר שלא ייבש: בתולת שקמה. שלא נקצצה

handbreadths] it is forbidden; he either cuts it ten handbreadths above [the soil], or he razes it to ground level [since anyone cutting virgin sycamore to stimulate the growth of branches would not cut it in this manner]. (6) If one clips [the end of] grape-vines, or cuts reeds [normally done to strengthen the trunk; here however, he needs the wood (see above Mishnah 4

and Tosfot Yom Tov), Rabbi Yose HaGalili says: He leaves [uncut at least] one handbreadth [from the ground so that it does not appear as if he is working his field]. But Rabbi Akiva says: He may cut them in the usual manner, with an axe, sickle or saw or with whatever he pleases. A tree that had cracked may be tied in the seventh year, not that it should heal [and reconnect], but rather, that the crack should not widen.

(7) [The verse regarding *shemittah* produce states: "And the produce of the Shabbat of the land, will be yours **to eat**." (Leviticus 25:6) The Gemara (Pesahim 52b) deduces "**to eat**" but not to destroy, i.e., fruit of *shemittah* may not be destroyed or wasted.] From when [from which stage of ripening] may one begin to eat of the fruit of the trees in the seventh year [so that it is no longer considered being wasteful]? With unripe figs: As soon as they had assumed a rosy appearance, one may eat them in the field with his bread [since it was eaten even at this stage of ripeness, as a snack on the field, but it was still forbidden to take them home at this stage]; once they had [completely] ripened, one may also take them home. And so, too, in the other years of the *shemittah* cycle [when this

רבנו עובדיה מברטנורא

מעולם: מפני שהיא עבודה. שהיא משובחת בכך: כדרכה אסור. שהיא מתגדלת ומתעבה בכך והוי כעין זמיר לגפנים: אלא מגביה עשרה. שאין דרך לעולם לכרתה אלא למטה מעשרה: או גומם מעל הארץ. שאין דרך לברות אותה כך. והלכה כר' יהודה: ו המזנב בגפנים. מקטע זנבות הגפנים כדי שיעבה הגזע ויגדל ויגבר כוחו, וכן הקוצץ קנים כדי שיתעבו ויוסיף כוחו: ירחיק טפח. מן הקרקע ושוב לא מיהויו כעבודה. שנפשה. נסדק כמו (איכה ג) ויפשוני: לא שיעלה. שיתחברו סדקיו: אלא שלא יוסיף. ליסדק: ז מאימתי אוכלים פירות האילן בשביעית. משום דדרשינן לאכלה ולא להפסד, ואם אוכלן קודם בישולן היינו הפסד: הפגים. פגי תאנה כדכתיב (שיר השירים ב) התאנה חנטה פגיה: משהזריחו. האדימו וזהו התחלת בישולן: אוכל בהם פתו בשדה. אבל ללקט ולהכניס לבית אינו רשאי עד שיגמרו: ביחלו. שגדלו הרבה, ודומה לו וגם נפשם בחלה בי (זכריה יא).

latter stage of complete ripeness has been reached] they are subject to tithes [during *shemittah* the produce is considered ownerless and thus, not subject to tithes].

(8) Unripe grapes may be eaten with bread in the field as soon as they contain juice; when they ripen [when their seeds become visible through the skin], they may be taken home. And so, too, in the other years of the *shemittah* cycle [when they have reached this latter stage] they are subject to tithes.

(9) Olives: As soon as they [are able to] produce [if crushed,] a quarter *log* [of oil] to each *se'ah*, may be split [this was done to soften them and sweeten their taste prior to eating them] and eaten in a field [however, at this early stage, using them for anointing would be considered wasteful and is thus, forbidden]; when they produce a half-log [of oil], then he may crush them in a field and anoint [himself] with their oil. When they reach a third [of their growth], they may be crushed in the field and brought home. So, too, in the other years of the *shemittah* cycle [when they have reached this latter stage], they are subject to tithes. Regarding all other fruit of trees: The time [of year that] they become subject to tithes is the time [of year] when they are permitted [to be eaten and brought into the house] in the seventh year [thus only figs, grapes and olives have more than one stage of ripening for consumption].

רבנו עובדיה מברטנורא

ובירושלמי יליף לה מדכתיב (ויקרא כה) תהיה כל תבואתה לאכול, וכתיב (שם) מן השדה תאכלו את תבואתה, בשתי תבואות הכתוב מדבר, אחת מן הבית ואחת מן השדה: **ח משהביא מים.** שטחטו ויוצא ממנו משקה: **משבהאישו.** משיקראו באשה, והיינו כשיתחילו להתבשל ונתבשלו עד שהחרצנים שבפנים נראים מבחוץ מתוך הקליפה: **ט רביעית לסאה.** שמסאה זיתים יכול להוציא רביעית הלוג שמן: **פוצע.** דרך הזיתים לפצען כדי למתק מרירותו: **ואוכל בשדה.** דדבר שדרבו לאכול הוא, אבל לסוך לא חזו ואין סכין אלא בדבר שדרבו לסוך: **הכניסו חצי לוג.** שנתבשלו עד שהוא יכול להוציא חצי לוג מסאה: **הכניסו שלישי.** שנתגדלו שלישי ממה שעתידיהם להתגדל, אי נמי שמוציא מהם עכשיו שלישי ממה שמוציא לסאה בשנתבשלו יפה: **כך עונתן לשביעית.** ואין אוכלין מהן בשביעית עד שיגיעו לעונת מעשרות המפורש בפרק קמא דמעשות. דדוקא תאנים וענבים זיתים רגילים לאכול קודם בישולן, לפיכך התיירו לאכול מהם בשדה בשביעית קודם שיגיעו

(10) From when can [fruit] trees no longer be felled [for their wood] in the seventh year [since this would be considered wasting its fruit and it would also deprive others of enjoying the fruits]? The School of Shammai say: After they grow leaves [usually around Nissan]. The School of Hillel say: Carob-trees, after they begin to

droop; grapevines, after they form seeds; olive-trees, after they had blossomed, any other trees after they had produced leaves. And any tree, as soon as it reaches the season for tithes, may be cut down [for wood, since there no longer is any wastage of the fruit. It should be noted that there is a general prohibition against cutting down fruit-producing trees (“For you will eat from it, and you must not cut it down”, Deuteronomy 20:19), however, if the wood is more valuable than the fruit, this prohibition does not apply]. What quantity [of oil] does an olive-tree have to produce in order that it be [included in the general prohibition of cutting fruit trees and thus] prohibited to cut down? One quarter [of a kav. Once the tree ages and deteriorates and produces less than this amount, it is no longer prohibited to cut down]. Rabbi Shimon ben Gamliel says: It all depends on the [quality of the] olive-tree [one that produces a very high quality of oil has a different minimum than a tree that produces oil of an inferior quality].

רבנו עובדיה מברטנורא

לעונת המעשרות, אבל לא בשאר פירות: **י' אין קוצצין את האילן בשביעית**. משום דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד. ואני שמעתי כיון דאפקרינהו רחמנא לפירות אם יקצצם הוי גוזל את הרבים: **משויציא**. תחילת העלין בימי ניסן: **משישלו**. משיתחילו להכביד ולתלות בעין שלשלת: **משיגרעו**. משיעשו גרעינים. פירוש אחר, הבוטר כשיגדילו הענבים ונעשו כפול הלבן נקרא גרוע: **משינצו**. משיגדל עליהן הנץ כמו הנצנים נראו בארץ (שיר השירים ב) בשיגיעו לשיעורים הללו אסור לקצצן בשביעית: **מותר לקוצצו**. ואין כאן משום הפסד הפרי, או משום גזל לאידך לישנא, שכבר הפרי ראוי לאכילה. ומשום קוצץ אילנות טובים ליכא אם הוא מעולה בדמים שדמיו יקרים לעצים יותר מלאילן: **וכמה יהא בזית**. לאו אשביעית קאי אלא שיהא אסור לקוצצו משום קוצץ אילנות טובים כדכתיב (דברים ט) כי ממנו תאכל אותו לא תכרות: **רובע** הקב, משום דחשיב יותר משאר אילנות, דאלו בדקל מותר לקוצצו עד דטעין קבא.